

گام‌دیگر در آموزش مؤثر جغرافیا

به مناسبت بازنگری دروس و سرفصل‌های «دبیری جغرافیا» در دانشگاه فرهنگیان

سیاوش شایان

آموزش نیروی انسانی و بهره‌گیری از آن در هر گونه فعالیت‌های علمی، خدماتی و فرهنگی از اموری است که اگر به شکلی مؤثر و مطابق با نیازها انجام گیرد، بهره‌ای درازمدت و بهینه به دنبال دارد. این امر یک سرمایه‌گذاری اساسی برای نسل‌های آینده نیز محسوب می‌شود و گرچه فعالیتی آموزشی - فرهنگی است اما بهره‌های اقتصادی آن در آینده، چندین نسل را پشتیبانی می‌کند.

آموزش جغرافیا به نسل‌های آینده نیز محتاج پرورش نیروی انسانی و آموزش دیده، با برنامه‌هایی مؤثر و گزینش افرادی پرتوان و علاقه‌مند به آموزش این علم است. برای تربیت چنین نیرویی معمولاً دو راه در پیش است، اول انتخاب کسانی که علم جغرافیا را از طریق دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی فرا گرفته‌اند و اکنون پس از گذراندن دوره‌های تربیتی ویژه آموزشی، روش‌های آموزش آن را نیز فرا می‌گیرند و راهی کلاس‌های درس می‌شوند و دوم آموزش جغرافیا و گذراندن دروس تربیتی به شکلی توأمان و آماده شدن برای تدریس به نسل آینده.

در حال حاضر، گروهی از نیروهای آموزش‌دهنده جغرافیا در مدارس و مراکز آموزشی کشور، از راه اول به آموزش وارد شده‌اند و به نظر می‌رسد اکنون تعداد آنان بر گروه دوم پیشی گرفته است. به عبارتی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی جغرافیا اکثریت دارند؛ یعنی کسانی که طی گذراندن دوره‌ها، بر آموزش جغرافیا مسلط شده‌اند. اما گروه دوم که همانا کسانی هستند که درس «دبیری جغرافیا» را در دانشگاه آموخته‌اند در اقلیت قرار گرفته‌اند. جدول دروس و سرفصل‌های «دبیری جغرافیا» مدت‌هاست مورد بازنگری قرار نگرفته و ورودی‌های به «رشته دبیری جغرافیا» طی سال‌های اخیر بسیار اندک بوده‌اند.

بازنگری دروس و سرفصل‌های «دبیری جغرافیا» با فعالیت‌های تازه «دانشگاه فرهنگیان» آغاز شده و اکنون گروهی از اساتید دانشگاه و متخصصان آموزش جغرافیا مشغول این کار هستند. اینان با توجه به تحولات علم جغرافیا و پیشرفت‌های تازه در متون و روش‌های آموزش و تربیت طی دهه‌های اخیر، بازنگری را انجام می‌دهند. این همان روش دوم در تربیت نیروی انسانی آموزش‌دهنده نسل‌های آینده است. یعنی فراگیری علم جغرافیا و فنون تعلیم و تربیت به شکل همزمان و در نتیجه، آموزش نیروی انسانی برای «هدف خاص» که در اینجا همان «دبیران جغرافیا» هستند.

به نظر می‌رسد اینک داریم گامی فراتر در آموزش مؤثر جغرافیا به نسل‌های آینده برمی‌داریم. بنابراین در صورتی که علاوه بر برنامه‌های آموزشی و درسی، سایر زمینه‌های اجرای این برنامه هم فراهم باشد، آموزش جغرافیا به نسل‌های بعدی با نشاط‌تر، مؤثرتر و پایدارتر خواهد شد.